

สะพานรัชฎาภิเศก

สะพานรัชฎาภิเศก หรือ ขั้วรัชฎา หรือ ขั้วหลวง สร้างขึ้นในสมัยเจ้าหลวงนรนนท์ไชยขวลิต เจ้าผู้ครองนครองค์ที่ ๑๒ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๓๗ เพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายเป็นที่ระลึกในงานพระราชพิธีรัชมงคลรัชกาลที่ ๕ ซึ่งพระองค์ท่านก็ได้พระราชทานนาม “รัชฎาภิเศก” ให้กับสะพานแห่งนี้ แรกสร้างเป็นสะพานไม้ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๔๔ ได้พังลงเนื่องจากถูกกระแสน้ำที่ไหลบ่าพร้อมกับท่อนซุงจำนวนมากไหลมากระแทก เจ้าหลวงบุญวาทย์วงษ์มานิตย เจ้าผู้ครองนครองค์ที่ ๑๓ มีหนังสือถึงกระทรวงมหาดไทย เพื่อขอพระราชทานเงินมาสร้างสะพานขึ้นใหม่เป็นครั้งที่ ๒ รูปแบบเป็นสะพานไม้เสริมเหล็ก และมีพิธีเปิดใช้สะพานเมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๔๔๘ โดยมีพระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นนครไชยศรีสุเดช เสด็จมาเป็นประธานในพิธีเปิด

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๕๘ สะพานก็ได้พังลงอีกรอบ ด้วยแรงของกระแสน้ำหลากพร้อมกับการกระแทกของท่อนซุงมหาศาล วิศวกรกระทรวงคมนาคมจึงได้ถวายข้อเสนอถึงพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า “ควรทำอย่างแพร่โรกอนกริตเสียทีเดียว” ซึ่งพระองค์ก็ทรงเห็นด้วย เนื่องจากทรงเล็งเห็นว่าสร้างด้วยคอนกรีตนั้นจะมั่นคงถาวรในระยะยาว

การสร้างสะพานรุ่นที่สามเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๕๙ โดยมีพลเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยากำแพงเพชรอัครโยธิน เป็นผู้ควบคุมดำเนินการก่อสร้าง และมีวิศวกรของบริษัทเยอรมนีเป็นผู้ควบคุม รูปแบบสะพานที่สร้างครั้งนี้มีลักษณะเป็นสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กรูปทรงโค้งคันธนู ๔ โค้ง ตั้งขวางเต็มลำน้ำแม่วัง สะพานสร้างเสร็จในปี พ.ศ. ๒๔๖๐ มีการตกแต่งด้วยสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายถึงความเป็นมาของสะพานอยู่หลายประการ ประกอบด้วย

๑. เสา ๔ ต้น ซึ่งตั้งอยู่ตรงหัวสะพานฝั่งละ ๒ ต้น เปรียบเหมือนความสง่างามและความมั่นคงแข็งแรง

๒. พวงมาลัย อันประดับบนยอดเสาทั้งสี่ด้านของเสาทั้ง ๔ ต้น เพื่อแสดงถึงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕

๓. พญาครุฑ ที่ประดับอยู่ด้านหน้าเสาทุกต้น แสดงถึงตราสัญลักษณ์แห่งแผ่นดินสยาม

๔. ไก่ขาว ที่ประดับตรงด้านข้างเสาทุกต้น คือสัญลักษณ์ประจำนครลำปาง

๕. คำว่า “มีนาคม ๒๔๖๐” ปรากฏตรงกลางเสาต้านในทุกต้น บ่งบอกถึงวันที่สร้างสะพานแล้วเสร็จ

๖. คำว่า “สะพานรัชฎาภิเศก” ปรากฏตรงกลางคานเชื่อมโค้งสะพานคู่แรกทั้งสองฝั่ง แสดงถึงการได้รับพระราชทานนามนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๓ เกิดน้ำท่วมใหญ่อีกครั้ง มีท่อนซุงจำนวนมากไหลมาติดกับสะพาน ครั้นเมื่อเจ้าบุญวาทย์วงษ์มานิตทรงตัดสินใจที่จะระเบิดสะพานทิ้ง แต่ระดับน้ำก็กลับลดลงเรื่อยๆ จึงพ้นชั้นวิกฤต ต่อมาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ ฝ่ายสัมพันธมิตรจะทำลายสะพาน แต่ผู้อำนวยการโรงเรียนวิชานารี ในฐานะที่ปรึกษาฝ่ายสัมพันธมิตร ได้ขอยกเว้นการทำลายสะพานรัชฎาภิเศก โดยให้เหตุผลว่าจุดนี้มีเพียงทหารญี่ปุ่นที่เป็นเสนารักษ์ ทั้งยังเป็นย่านโรงพยาบาล ไม่มีผลต่อทางยุทธศาสตร์ใดๆ สะพานรัชฎาภิเศกจึงรอดพ้นวิกฤตการณ์ สามารถให้ชาวลำปางใช้สัญจรมาได้จนถึงปัจจุบันนี้

